

Krize kršćanstva u suvremenom svijetu. Analiza situacija i mogući odgovori

Iljazović, Krešimir

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:120:833496>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

**KRIZA KRŠĆANSTVA U SUVREMENOM SVIJETU. TRENUTNA
SITUACIJA I MOGUĆI ODGOVORI**

Diplomski rad

MENTOR:

Doc.dr.sc. Davor Vuković

STUDENT:

Krešimir Iljazović

ĐAKOVO, 2020.

SAŽETAK

Kriza kršćanstva u suvremenom svijetu. Trenutna situacija i mogući odgovori

Ovaj rad pod naslovom *Kriza kršćanstva u suvremenom svijetu. Trenutna situacija i mogući odgovori* za cilj ima prikazati situaciju u kojoj se danas nalazi kršćanstvo. Detektirati ćemo četiri krize koje danas potresaju Crkvu. Prvo poglavlje naslovljeno je *Kriza vjere*. Dva su glavna problema koja u Crkvi, a i u svijetu možemo osjetiti: sve jači ateizam i agnosticizam, te gubitak odnosa između Boga i čovjeka. U suvremenom svijetu je, također, kršćaninu teško pojmiti smisao križa. Vjernik sve manje na križ gleda kao na blagoslov, a sve više kao na nešto što bi se pod svaku cijenu trebalo izbjeći. *Kriza tišine* naslov je drugog poglavlja. Mentalitet današnjeg čovjeka je užurban, bez stajanja, u trajnoj buci. U takvom mentalitetu teško je naći vremena za tišinu, šutnju, za Boga i za samoga sebe. Ukazat ćemo stoga na neke mogućnosti kako izaći iz te užurbanosti svijeta i vratiti se k Bogu. Treće poglavlje nosi naslov *Kriza svećeništva*. Kroz tri točke ovog poglavlja (molitva, liturgija i celibat) nastojati ćemo prikazati temeljne probleme svećeničkoga života i neke mogućnosti kako izaći iz te krize. Posljednje poglavlje je *Kriza Crkve*. Ona se očituje u krizi odnosa s Bogom i krizi učiteljstva. Prikazati ćemo, u ovom poglavlju, uz načine izlaska iz krize, i Crkvu kakva bi trebala biti u 21. stoljeću.

Ključne riječi: kriza, vjera, Crkva, Bog, tišina, svećeništvo

SUMMARY

The Criss of Christianity in the modern world. Currently situation and possible solutions

This thesis *The Criss of Christianity in the modern world. Currently situation and possible solutions* has for its purpose to show situation in which the Church is today. We will detect four crisis in Church today. First chapter is *The Crisis of faith*. The two biggest problems in Church, also in a word, are growing atheism and agnosticism, just like losing relationship between God and men. Also, Christians today very hardly can conceive the meaning of the Cross. Christian believer is looking at Cross less as a blessing, and more as a something that must be avoided. *The Crisis of the silence* is the name of second chapter. Today man is always in a hurry, without stopping. In that kind of mentality it is hard to find time for a God, and himself. The last part of this chapter brings us some of the possibilities how to get out of that mentality of the world and go back to God. The third chapter is *The Crisis of the priesthood*. In three minor chapters in this chapter (praying, liturgy and celibacy) we will try to analyse some fundamental problems in the life of a priests. Also, we will give some possibilities how to get out of it. *The Crisis of Church* is the name of a last chapter. This crisis is mostly recognized like a crisis of being with God and also crisis of teaching in Church. In this chapter, also we will give some advices to going out of it, and how will Church be in modern era.

Key words: crisis, faith, Church, God, silence, priesthood

UVOD

Od svojih početaka, čovjek živi u odnosu s Bogom. Već od prvih trenutaka stvaranja, on je predodređen da živi sa svojim Stvoriteljem u odnosu. Sve je bilo u redu do prve krize, prvog pada. I od tada, cijela povijest odnosa Stvoritelja i stvorenoga označena je raznim krizama. U ovom diplomskom radu nećemo se baviti krizama i problemima kroz povijest. U središte ćemo staviti one krize koje osjetimo u Crkvi u ovo naše vrijeme. Dakako, sve krize koje vidimo oko sebe ne možemo staviti u ovaj jedan diplomski rad. Zato su izdvojene samo četiri krize. Kriza vjere, kriza tišine, kriza svećeništva i kriza Crkve.

Prvo poglavlje, *Kriza vjere*, izložit će danas aktualne teme ateizma i agnosticizma, kao i čovjekovo odvajanje od Boga i priklanjanje tehnici i svojem vlastitom napretku.

Kriza tišine je naslov drugog poglavlja u kojem ćemo analizirati današnji bučni i užurbani mentalitet čovjeka i svijeta, te kako se on prelijeva i na Crkvu. Također, dati ćemo neke praktične napomene kako iz buke svijeta ući u tišinu i pronaći Boga.

Naslov trećeg poglavlja je *Kriza svećeništva*. U ovom poglavlju razmatrati ćemo kako nedostatak molitve, slavljenje sakramenata bez žara i revnosti te celibat utječu na život svećenika. Na kraju ovog poglavlja naći ćemo smjernice kako vratiti žar i revnost svećenicima, te im dati na razmišljanje kako izaći iz krize vlastitog poziva.

Posljednje poglavlje naziva se *Kriza Crkve*. Ovo poglavlje donosi pitanje relativizacije i individualizacije crkvenoga nauka, kao i prilagođavanja nauka Crkve određenim krugovima vjernika. Također, u ovom poglavlju prikazat ćemo kako bi trebala izgledati Crkva 21. stoljeća.

1. KRIZA VJERE

1.1. Uzroci krize vjere

Vrijeme u kojem se nalazimo prožeto je raznim krizama koje čovjeka opterećuju. Na izvanjskom području možemo govoriti najviše o ekonomskoj krizi koja pogađa cijeli svijet, demografskoj krizi, ali i krizi susreta s drugim. Čovjek se zaboravio susretati s drugim, tražiti drugoga. Taj susret sa drugima, s drugim čovjekom, može se prikazati i u odnosu prema vjeri, odnosno Bogu. Čovjek, kao biće odnosa usmjeren je na druge, i na Boga. U ovom poglavlju diplomskog rada usmjerit ćemo se na ovaj drugi odnos, odnos s Bogom. Vjera je živi izričaj našeg odnosa prema Njemu. Otvorit ćemo poglavlje sa prikazom ateizma kao fenomena, kao i prikazom čovjeka vjernika koji je danas udaljen od Boga ponesen raznim hirovima ovoga vremena.

1.1.1. Ateizam

Čovjek današnjice, koji teži za time da nema nikoga iznad sebe, na sve načine pokušava postići svoju autonomiju. Smatrajući da mu nitko ne treba, da je sam sebi dovoljan, počinje, kao i prvi ljudi, u Bogu gledati prijetnju. Bog je onaj koji, barem naizvan, ograničava čovjeka, sputava ga. Stoga čovjek pokušava odbaciti, i odbacuje, autoritet Boga. Pokušava živjeti kao da Boga nema. »Pojam ateizma danas označava nijekanje postojanja bilo kakvog božanstva, dok se to u prošlosti referiralo većinom na nijekanje egzistencije nekih bogova«¹. U pastoralnoj konstituciji *Gaudium et spes* o Crkvi u suvremenom svijetu Drugoga vatikanskog koncila, a onda ponovno u novome Katekizmu Katoličke Crkve, Crkva izjavljuje da se nazivom ateizma označuju međusobno veoma različite pojave. Prema crkvenom shvaćanju te pojave mogu biti u rasponu od izričitog nijekanja Boga pa sve do vjerskog indiferentizma.² Prema shvaćanju kardinala Saraha »danas zapad živi kao da Bog ne postoji. Kako li su se države s drevnim predajama, kršćanskima i duhovnima, mogle odsjeći od svojih korijena u toj točki?«³ Zapad je odlučio udaljiti se od kršćanske vjere pod utjecajem filozofa prosvjetiteljstva i političkih struja koje odatle proizlaze. Iako postoje kršćanske zajednice neprestano životvorne i misionarske, najveći dio zapadnoga stanovništva u Isusu vidi tek nekakvu ideju, ali ne događaj, a još manje osobu koju su apostoli i brojni

¹ I. DEVČIĆ, Vjera i nevjera danas, u: *Riječki teološki časopis*, 41(2013.)1, 46.

² Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu »*Gaudium et spes*«, u: ISTI, *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (=GS), br.19.

³ R. SARAH – N. DIAT, *Bog ili ništa. Razgovor o vjeri*, Zagreb, 2017., 233. - 234.

svjedoci iz evanđelja susreli, voljeli i posvetili joj sav život.«⁴ Evanđelja su u današnjem zapadnom svijetu sve više nalik na lijepe priče, poučne priče. Sveto pismo gleda se kroz prizmu ideje, Isusov život je samo prikaz nekih moralnih i etičkih načela. Čovjek izbjegava ići u dubinu te Radosne vijesti. Također, Sarah izvore ateizma nalazi u sve većem individualizmu europskoga čovjeka. »Jedinka – kralj, koja sve više teži prema svojevrsnoj apsolutnoj autonomiji ili nezavisnosti, teži prema zaboravu Boga. Na moralnoj razini, to traženje apsolutne slobode uključuje postupno odbacivanje etičkih pravila i načela bez ikakve razlike.«⁵ Napredak tehnologije i znanosti dovodi do odbacivanja Boga, koje obilježava Europu od 18. stoljeća. »Čovjek bi htio vladati prirodom i biti nezavisan. Tehnika mu stvara dojam da je gospodar svijeta. Dakle, postaje jedinim vladarom prostora bez Boga. Ipak znanost ne bi trebala udaljavati čovjeka od Boga. Naprotiv, trebala bi približavati čovjeka božanskoj ljubavi.«⁶ Čovjek u ateističkom poimanju smatran je predmetom, odsječenim od njegovih duhovnih korijena koji teži ka materijalnom uspjehu. U konačnici, ateizam svake vrste traži kako da promijeni samu čovjekovu narav.⁷ Čovjeka koji je biće relacije, s drugim čovjekom i Bogom, ateizam nastoji, kroz tehnologiju, sve više otuđiti od Boga, postavljajući čovjeka kao onoga koji može svime upravljati bez potrebne pomoći drugih, i Stvoritelja.

1.1.2. Gubitak povezanosti s Nadnaravnim

Želja za samostalnošću čovjeka odvaja od Boga. Sve više se čovjek fokusira na stjecanje materijalnoga. Bog je, za čovjeka današnjice, sve više onaj koji trguje. Kad čovjek ima potrebu za Bogom, traži pomoć. Ukoliko Bog ne pomogne, čovjek ga napušta. Odnos s Bogom je usmjeren samo na to da mi On osigura ono što trebam. »Čovjek današnjice ne osjeća da je u opasnosti. Mnogi se u Crkvi ne usude više poučavati o stvarnosti spasenja i vječnog života. S obzirom na posljednje stvari u propovijedima je čudan muk. Izbjegava se govor o istočnom grijehu. Da je to zastarjelo. Izgleda da je osjećaj grijeha nestao. Dobro i zlo više ne postoje.«⁸ Nadalje, čovjek više ne osjeća potrebu za spasenjem. Gubitak osjećaja za spasenje posljedica je gubitka osjećaja za Božju transcendenciju.⁹ Čovjek danas je biće racionalizacije. Sve mora biti razumom dohvatljivo. »Govor o nadnaravnom postao mu je nerazumljiv. Naviknuo se

⁴ *Isto*, 234.

⁵ *Isto*, 234.

⁶ *Isto*, 235.

⁷ *Usp. Isto*, 239.

⁸ R. SARAH – N. DIAT, *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, Zagreb, 2019., 51. – 52.

⁹ *Usp. Isto*, 52.

sve protumačiti, sve razumjeti, sve dokazati. Ali spoznaja božanskih stvari uvijek čovjeka stavlja pred misterij i u odnos s Onim koji nam je objavio Oca, s vječnim Sinom koji je postao čovjekom. Da bismo razumjeli Božji jezik, trebamo dopustiti da nam govori putem evanđelja i liturgije. Naša se oholost opire da nam Bog govori ljudskim riječima. Ne možemo dopustiti da je Bog došao tako blizu postavši dijete. Ne uspijevamo prihvatiti da se Bog želi darivati po Crkvi putem sakramenata.«¹⁰

1.1.3. Smisao križa i patnje danas

Čovjek današnjice s odbojnošću gleda na križ i patnju u životu. Sve što pokušava postići, pokušava sa što manje patnje i boli. Stoga mu kršćanstvo, kao religija kojoj je u središtu križ, nije privlačno. Sve u kršćanstvu je shvatljivo, ali patnja i križ nisu. Zbog toga je lakše i privlačnije tražiti vjeru u kojoj patnja i križ nemaju skoro nikakvu ulogu. Kako bismo donekle shvatili križ i patnju u kršćanstvu, moramo poći od kršćanske simbolike križa, koja, za razliku od one povijesno rimske simbolike, izvire iz kršćanske teologije križa. No, sama teologija križa nije tek promišljanje o križu, nego ponajprije vjerničko promišljanje o Kristu Bogočovjeku koji je radi čovjeka pošao na križ. Govor koji razdvaja križ od Krista odvodi u zabludu nepomirljivosti teologije križa i teologije slave. Kršćanski govor o križu govor je o kršćanskom Bogu. Križ na kojem je Krist raspet je ključ za razumijevanje Boga i njegove ljubavi prema čovjeku, ljubavi koja se dala raspeti. Otajstvo Križa razotkriva se i objavljuje u Otajstvu Krista te je u njemu moguće gledati mjesto Božje proslave koja preobražava čovjeka, navode autori.¹¹ »Križ nije samo osoban čin pobožnosti. On nije samo znamen članova neke posebne skupine unutar društva pa, u svome najdubljem značenju, on nema ništa ni s prisilnim nametanjem nekog vjerovanja ili neke filozofije. Križ govori o nadi, govori o ljubavi, govori o pobjedi nenasilja nad potlačenošću. Križ kaže da Bog podiže onog koji je ponizan, da krijepi slabog, da je pobjednik nad podjelama i da mržnju pobjeđuje ljubavlju.«¹² U svojoj homiliji u Domu svete Marte papa Franjo podsjeća da »kršćanstvo nije filozofski nauk, nije program za preživljavanje, za odgoj, za mirotvorstvo. To su posljedice kršćanstva. Križ je otajstvo ljubavi Boga koji je ponizio sama sebe. Ne postoji kršćanstvo bez križa. Ne može nitko sam izići iz svoga grijeha. Krist se ponizio da bi nas spasio. I kao što se u pustinji uzdignuo grijeh, ovdje se uzdignuo Bog, koji je postao čovjekom i grijehom za nas. I svi naši grijesi su tu. Ne

¹⁰ *Isto*, 54.

¹¹ Usp. A. CRNČEVIĆ – I. ŠAŠKO, *Na vrelu liturgije*, Zagreb, 2009., 414.-415.

¹² R.SARAH - N. DIAT, *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, 84. - 85.

može se shvatiti kršćanstvo ako se ne shvati to duboko poniženje Sina Božjega, koji je sam sebe ponizio učinivši se robom sve do smrti, i to smrti na križu, da bi nas spasio.«¹³ U kršćanstvu »križ se pojavljuje kao stvarnost kršćanskog života koja želi i može dati odgovore suvremenim svjedocima na njihovom životnom putu. Bog po svom Sinu svjedocima posreduje snagu križa, daje formu i sadržaj njihovim svjedočanstvima.«¹⁴ Nadalje, nastavlja isti autor »u križu je stoga sadržaj svjedočanstva – jer je posvemašnji čin poniznosti pred Bogom i ljudima u kojem svaki drugi takav čin, korišten kao sadržaj svjedočanstva, ima svoj uzor – kao i njegova forma – budući da je u njemu jasno vidljiva Božja ljubav prema svakom stvoru kojeg se želi otkupiti potpunim samolišavanjem (*kenozom*) svega božanskog. Jednako bi se tako svojih prava trebali lišiti suvremeni svjedoci, kao i Crkva u cjelini, žele li čovjeku današnjice prići njemu razumljivim jezikom te osigurati ne samo prihvaćanje poruke svjedočanstva već i njegovo duboko ukorjenjivanje u Evandjelju Isusa Krista.«¹⁵

1.2. Moguće rješenje krize

Marija Pehar smatra kako se na ovu krizu jedino može odgovoriti povratku na izvore. »Pri tom se mora poći od objavljenoga Boga Biblije koji je Otac Gospodina našega Isusa Krista i naš otac. Uvijek se iznova, naime, pokazuje da temeljni problem vjere počiva na pitanju vjeruje li čovjek u pravoga Boga ili u svoje razumijevanje Boga. Stoga pročišćivati svoje razumijevanje Boga u svjetlu objave znači pročišćivati svoju vjeru. A to sasvim konkretno znači promišljati kako cjelovito vjernički odgovoriti Bogu živomu koji je sasvim drukčiji od svih naših nutarnjih bogova i idola.«¹⁶ Jedan od načina je i obraćenje. »Nužno je i prijeko potrebno da se obratimo. Nužno je i prijeko potrebno da promijenimo smjer. Obraćanje je osobni pothvat, ali se ne može izvesti bez pomoći Božje i njegove milosti.«¹⁷ Vjera mora proizlaziti iz čovjekova osobnoga iskustva živoga Boga »jer vjera, koja ne bi imala uporište u konkretnom čovjekovu iskustvu postala bi vjera koja ništa ne govori i ništa ne daje, te bi, kao takva, bila beznačajna. Naime, vjernik kršćanin danas, u svojem svakodnevnom povijesnom iskustvu, nalazi sve manje znakova božanske prisutnosti. Vjera tako stoji pred opasnošću da postane apstraktna (nepovijesna) nadstruktura i nekakav umjetni dodatak

¹³ R. SARAH - N. DIAT, *Bog ili ništa*, 280.

¹⁴ S. KOŠČAK, Kenoza križa – forma i sadržaj svjedočanstva suvremenih Kristovih svjedoka. Promišljanja na tragu H.U von Balthasara, u: *Diacovensia*, 25(2017.) 4., 622.

¹⁵ *Isto*, 628.

¹⁶ M. PEHAR, Sumnja, pitanje i paradoks unutar kršćanske vjere, u: *Služba Božja* 53(2013.)1, 44.

¹⁷ R. SARAH – N. DIAT, *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, 56.

životu, a ne stvarnost koja oblikuje, ispunjava i prožima ljudsku egzistenciju.«¹⁸ u nastavku autor ističe jedan model obnove kršćanske vjere. »Jedan od putova obnove kršćanske vjere jest, dakle, u pokušaju ponovnoga spajanja kršćanske vjere, njezinih istina i sadržaja sa svakodnevnim našim iskustvima i egzistencijalnim pitanjima. Suvremena teologija u tom smislu, kako smo i vidjeli, ukazuje da je u teološkom promišljanju iznimno važno ozbiljno uzeti u obzir znakove vremena, svakodnevne ljudske situacije, pitanja o smislu, kao i iskustva suvremenoga čovjeka. Na tom tragu je i *Gaudium et spes* koji stavlja čovjeka i svijet u središte svojega izlaganja. Zadaća Crkve jest nastavljati, pod vodstvom Duha Tješitelja, djelo samoga Krista. Da bi mogla izvršavati tu zadaću, dužnost joj je da u svako vrijeme ispituje znakove vremena i tumači ih u svjetlu evanđelja. Potrebno je stoga upoznati i shvatiti svijet u kojemu živimo, njegova očekivanja i težnje.«¹⁹

Pred Crkvom danas stoji jedan veliki izazov. Nauk koji Crkva ima čovjeku je danas neshvatljiv. Crkva mora čovjeku današnjice donijeti Krista na jedan novi način. On traži Boga, ali Boga koji mu je blizu. Svojim primjerom Crkva može povezati ponovno čovjeka s Bogom pomažući čovjeku da ponovno uspostavi onaj izgubljeni osobni odnos s Bogom koji nije samo apstraktan, koji je negdje daleko, nego s Bogom koji je blizu čovjeku.

¹⁸ D. VUKOVIĆ, Problem odnosa vjere i iskustva u teologiji Waltera Kaspera, u: *Diacovensia* 21(2013.)2, 314.

¹⁹ *Isto*, 320.-321.

2. KRIZA TIŠINE I ŠUTNJE

2.1. Uzroci krize tišine

U užurbanom, modernom vremenu čovjek teško nalazi vremena za tišinu. Buka i galama su toliko ušle u život čovjeka da on više ne može bez njih. Sam čovjek ne može se povući negdje na mirno ili tiho mjesto. Čak i kada nađe to mjesto tišine, on kao da ne zna što bi sa sobom, što bi u toj tišini. Kardinal Sarah ustvrdio je kako »moderna civilizacija ne zna šutjeti. Govori samoj sebi uvijek i uvijek iznova. Postmoderno društvo odbacuje prošlost, sadašnjost gleda ponajprije kroz potrošnju, a budućnost očekuje opsjednuto kao blistavi napredak.«²⁰ Ta buka kojom obiluje svijet nije strana ni Crkvi. Toliko često u Crkvi se posvećuje vrijeme govoru, riječima. Iz središta Euharistije kao da se izgubila tišina. Neproporcionalnost u vremenu „potrošenom“ na govor, riječi, pjevanje i vremenu koje ostavljamo za dubinski, tihi, osobni odnos s Bogom je najčešće velika.

2.1.1. Biblijski pogled na šutnju i tišinu

Tokom cijele povijesti spasenja »Riječ Božja zastire se kako bi ostala nedostupna i nečujna. Postmodernost je neprestana uvreda i nasrtanje na božansku tišinu. Od jutra do mraka, od večeri do jutra, tišini se uskraćuje pravo na postojanje, dreka nastoji spriječiti i samoga Boga da govori. U toj paklenoj galami, čovjek se raspada i gubi; mrve ga toliki nemiri, utvare i strahovi. Da bi se izvukao iz tunela utučenosti, očajnički traži buku ne bi li mu ona donijela utjehu. Buka je varljiv, dopunski i lažan lijek protiv tjeskobe. Drama našega svijeta najbolje se prepoznaje po bijesu isprazne buke, koja opsjednuto mrzi tišinu.«²¹ Gledajući biblijsku povijest, možemo uočiti kako se Bog tijekom cijele povijesti spasenja često javljao u tišini, jedva čujno. »Dovoljno je sjetiti se primjerice proroka Ilije kojemu se Bog ne javlja ni u olujnom vihoru ni u ognju ili potresu, već u šapatu laganoga i blagoga lahora (usp. 1Kr 19, 11-13). Šutnja i tišina prethodile su, kako nam slikovito govori biblijski tekst, dolasku Božje riječi s nebesa:“Dok je mirna tišina svime vladala i noć brzim tijekom stigla do sredine puta svog, jurnula je tvoja svemoguća riječ s nebesa, s kraljevskih prijestolja“ (Mudr 18, 14-15). U tišini se dakle dogodilo utjelovljenje, ali i rođenje Sina Božjega: u tišini štale maloga Betlehema, daleko od sjaja i buke grada Jeruzalema. U tišini Sin Božji umire na križu, osamljen i ostavljen od svih. U tišini se događa i najveći događaj spasenja, Isusovo uskrsnuće, bez buke i galame, bez izvanjske pompe i izvanjskog slavlja, već u

²⁰ R. SARAH – N. DIAT, *Snaga tišine. Protiv diktature buke*, Zagreb, 2019., 66. - 67.

²¹ *Isto*, 67.

dubokoj tišini uskrarne noći, tj. jutro.«²² Nastavno na rođenje, i život Isusa Krista u Nazaretu bio je prožet šutnjom. Isusov život od ranog djetinjstva pa do početka njegova javnog djelovanja bio je prožet šutnjom. Od štalice u Betlehemu pa sve do križa, ta šutnja se očituje u njegovu životu. »Šutio je već kao dijete, šutio je i u svojem nazaretskom domu trideset godina! Prije svojega javnog djelovanja povlači se u pustinjsku šutnju. Također se često povlači na osamu i šuti. Šuti pred osudom žene bludnice, šuti spram svojih zemljaka i pred Pilatom. Božja šutnja dolazi najradikalnije do izražaja u Očevoj šutnji na križu. Na vrisak „Bože, Bože moj, zašto si me ostavio“, Krist ne dobiva odgovor. Dakle, Novi zavjet otkriva Boga kao šutljivoga Boga.«²³ Raguž dalje ističe kako Bog u Starom zavjetu bio bliskiji čovjeku nego u Novom zavjetu. »Bog nije šutio, razgovarao je i družio se s čovjekom. Sada se u Novom zavjetu događa ono što uopće ne bismo očekivali, a to je da se sada Bog čini udaljenijim. Bog je u Isusu Kristu rekao sve i zato više nema što reći. Ne očekuje se više neki drugi govor, neko drugo druženje s Bogom, nego samo ono što je rečeno u Bogu.«²⁴ U daljnjemu tekstu, autor nastavlja kako »do svojega drugog dolaska Bog je Bog šutnje. Ali ta šutnja ne ugrožava čovjeka. Bog svojom šutnjom čovjeku omogućuje slobodu, ne muči ga svojim stalnim govorom te ga tako osposobljuje za njegovo vlastito djelovanje. Nakon što je Bog sve rekao u svojoj Riječi, sada je čovjek na redu da se slobodno odredi pred Božjom riječi.«²⁵ Na Božje pitanje čovjek mora dati odgovor. Svaki čovjek mora se sam predodrediti, sam odgovoriti na Božju Riječ. Sarah, daje odgovor koji svaki kršćanin mora dati, na Božju šutnju. Svaki čovjek kao odgovor na Božju šutnju mora nastojati »u tišini poniženja i poništavanja sama sebe, kad se uspijeva ušutkati pobuna tijela, otjerati drečave slike, držeći na udaljenosti tlapnje, maštarije i galamu svijeta koji je u sve većem metežu, kako bi se očistilo od svega što ranjava dušu i udaljuje ju od razmatranja, čovjek postaje sposoban gledati i ljubiti Boga.«²⁶ Nadalje, isti autor daje neku vrstu definicije Božje šutnje. Dakako, svaka definicija je manjkava na neki način, ali ovu smatram nekako najbliže istini. »Božja šutnja je bukteći oganj za čovjeka koji mu se približi. Po toj božanskoj šutnji čovjek postaje na neki način strancem u ovom svijetu. Odmiče se od zemlje i od sama sebe. Tišina nas potiskuje prema nepoznatoj

²² D. VUKOVIĆ, *Pogled odozdo na svećeništvo*, Đakovo, 2020., 30.

²³ I. RAGUŽ, *Šutnja - molitva – dokolica*, KS, Zagreb, 2018., 19.- 20.

²⁴ *Isto*, 29.

²⁵ *Isto*, 30.

²⁶ R. SARAH – N. DIAT, *Snaga tišine*, 63.

zemlji, koja je Bog. Tišinom se vraćamo svom nebeskom izvoru, u kojemu vlada utiha, mir, spokoj, razmatranje i tiho klanjanje presjajnom licu Božjemu.«²⁷

2.2. Moguća rješenja

Nakon što smo prikazali temeljni problem krize tišine i šutnje, u nastavku poglavlja ćemo prikazati koja su neka od mogućih rješenja te krize. Ima ih više, ali ja sam odabrao samo izlazak iz svijeta materijalizma u pustinju i više pridavanja pažnje šutnji u liturgiji. Također, prikazat ćemo koje mjesto šutnja ima u životu svećenika.

2.2.1. Odlazak u pustinju

Naslov *Odlazak u pustinju* ne aludira nužno na fizički odlazak u pustinju, nego i povlačenje u samoga sebe kako bi pronašli mir i svoj odnos sa svojim Stvoriteljem. Pustinja je, kako navode autori, »mjesto gladi, žeđi i duhovne borbe. Od životne je važnosti povući se u pustinju kako bismo se borili protiv strahovlade svijeta ispunjena idolima, svijeta koji se guši u tehnicima i materijalnom bogatstvu, svijeta kojim vladaju i oblikuju ga sredstva priopćavanja, svijeta koji bježi od Boga utječući se halabuci. Ovomu modernom svijetu treba pomoći da iskusi pustinju. U njoj se uči držanje razmaka od dnevnih događaja. Tako bismo izbjegavali buku i površnost. Pustinja je prostor Apsolutnoga, prostor slobode. Nije slučajno što je pustinja mjesto u kojemu se rodio monoteizam. Pustinja je jednobožačka, ona nas zaštićuje od množine idola koje proizvodi čovjek. U tom smislu, pustinja je prostor milosti.«²⁸ Sve što je veliko, sve ono važno, započelo je u toj osamljenosti, pustinji. Mojsije, Ilija, Ivan Krstitelj, Isus. Svi oni su primjer kako prije svake važne odluke, svakog zadatka, čovjek treba povući se u svoju pustinju, u sebe. Tražiti u sebi Boga i od Boga snagu za svoje djelovanje. »Odlazeći u pustinju, Isus se izlaže, ali i čvrsto odupire moći i zavodljivosti Sotone, produljujući tako događaj svoga krštenja i utjelovljenja. Nije se zadovoljio samo silaskom u duboke vode Jordana. Krist također silazi u dubinu ljudske bijede, sve do područja razbijene ljubavi, razorene veze, u tjelesne strahote onih najsiromašnijih i u osame svijeta obilježena grijehom. Pustinja nas uči borbi protiv zla i svih zlih nagnuća, kako bismo iznova izborili dostojanstvo djece Božje. Nemoguće je ući u otajstvo Božje ako se ne uđe u osamu i tišinu svoje unutarnje pustinje.«²⁹ U susretu s Bogom, u našoj vlastitoj osami »postajemo blaga i ponizna srca. Božja blagost i poniznost prožimaju nas te ulazimo u istinski razgovor s Njime. Poniznost je uvjet i posljedica tišine. Tišini

²⁷Isto, 65.

²⁸R. SARAH – N. DIAT, *Snaga tišine*, 77.

²⁹Isto, 78.

je potrebna blagost i poniznost, a ona se i otvara tim dvjema kakvoćama. Najponiznije, najblaže i najtiše biće je Bog. Tišina je jedino pomagalo da se uđe u veliko otajstvo Boga.«³⁰ Čovjek u šutnji s Bogom doživljava neku vrstu rasterećenja. Čovjek se u šutnji povlači i oslobađa od svega nepotrebnoga, odlazi od buke svijeta u osamu, kako bi u njoj susreo sebe i Boga.³¹

2.2.2. Više prostora šutnji u liturgiji

Susret Boga i čovjeka događa se i po liturgiji. Ona nas povezuje s Bogom. Stoga je, kao i u svakom odnosu, potrebno ne samo govoriti, nego i slušati. Kako slušati Boga ako ne ostavljamo prostora za tišinu? »Posebice je važna šutnja prije euharistije. Njome se pripravljamo za euharistiju, stvaramo izvanjski i nutarnji mir duše, kako bi Bog mogao djelovati u nama. Potom u šutnji i sa šutnjom slavimo liturgijska otajstva. Naposljetku dolazi i šutnja nakon pričesti ili nakon same liturgije. Ta nam pak šutnja omogućuje da marijanski „u srcu prebiremo sve što nam se dogodilo“, da Bogu zahvaljujemo na daru njegove prisutnosti, da se još snažnije s njim duhovno sjedinjujemo.«³² Središnje otajstvo života Crkve i svećenika jest liturgija, a posebno euharistijsko slavlje. Citirajući kardinala Saraha, Vuković ističe kako autor »upozorava da svagdanju i nedjeljnu euharistiju valja slaviti s velikom pozornošću, poštovanjem i žarom. Riječ je o nužnosti iskazivanja duhovnoga, svetoga i Bogu ugodnoga bogoslužja. Na misi mi smo u prvome redu nazočni za Boga. Ako ne usmjerimo korjenito svoj pogled prema Bogu, naša će vjera postati mlitavom, lutajućom i nepostojanom.«³³ Liturgijsko slavlje koje nije usmjereno ka Bogu, zapravo postaje ljudsko, slavlje naglašava autor. U svim takvim slavljinama »mi, a ne Bog, postajemo središte; u kojima sve manje slavimo Boga, a sve više promoviramo i slavimo sami sebe. Potreban je stoga i po pitanju liturgije ozbiljan duhovni zaokret. Dužni smo, prije svega, mi, biskupi i prezbiteri, iznova vratiti Boga u središte euharistijskih i liturgijskih slavlja te tišinom, klanjanjem i kontemplacijom, kao i pobožnim i dostojanstvenim ponašanjem tijekom liturgije (strahopoštovanje pred svetim), iznova otkriti bogatstvo kršćanske liturgije.«³⁴ Nastavlja Vuković kako kardinal smatra da »*Konstitucija o liturgiji* nije shvaćena polazeći od klanjanja, od poniznoga klečanja Crkve pred Božjom veličinom, nego je više shvaćena kao knjiga

³⁰ *Isto*, 57.

³¹ Usp. I. RAGUŽ, *Šutnja - molitva – dokolica*, 33.

³² *Isto*, 39.

³³ D. VUKOVIĆ, *Pogled odozdo na svećeništvo*, 33.

³⁴ *Isto*, 34.

recepata.«³⁵ Čovjek, kršćanin, a posebno svećenik treba biti sve svjesniji potrebe šutnje u liturgiji. Svakako da treba biti svjestan da »Bogu koji govori odgovaramo pjevanjem i molitvom, ali veća tajna – koja nadilazi sve riječi – poziva nas na šutnju. Dakako, to mora biti ispunjena šutnja, nešto više od odsutnosti govora i djelovanja. Od liturgije očekujemo upravo to da nam ona ponudi pozitivnu tišinu u kojoj ćemo pronaći sami sebe i put do sebe, tišinu koja nije puka stanka u kojoj nas preplavljuje tisuću misli i želja, već povrat u sebe koji nam iznutra podaruje mir, koji nam omogućuje da odahnemo, da otkrijemo svoju koječime „zatrpanu“ bit.«³⁶ Da bi šutnja bila plodonosna, nastavlja Ratzinger, ona mora biti sastavni dio sadašnjeg oblika liturgije. Zato Ratzinger predlaže dva kratka vremena šutnje unutar liturgije. Prva kratka stanka trebala bi, po njemu, biti iza homilije (propovijedi). Drugu stanku predlaže nakon pričesti. Taj trenutak on predstavlja kao trenutak susreta s osobnim Gospodinom kojeg smo prije koji trenutak primili.³⁷

2.2.3. Šutnja u životu svećenika

Kardinal Robert Sarah, u svojoj knjizi *Snaga tišine*, uspoređuje i povezuje karijerizam i potrebnu poniznost. U svojim riječima upućenima svećenstvu kaže kako uz veću službu dolazi i veća odgovornost. »Što smo više zaodjeveni slavom i častima, što smo uzdignutiji u dostojanstvu, što smo više uvedeni u javne odgovornosti, u vremeniti ugled i zaduženja, bilo kao laici ili prezbiteri i biskupi, to nam je više potrebno napredovati u poniznosti i brižno njegovati sakralni vid svoga unutarnjeg života, uporno nastojeći gledati lice Božje u molitvi, razmatranju i mrtvljenju.«³⁸ Karakteristike koje trebaju krasiti svećenika, ponos i poniznost, kako navodi autor, traže nutarnju tišinu. Primjer svećenicima, redovnicima, ali i svakom kršćaninu su dvojica papa koje kardinal ističe kao vrsne molitelje. Slika molitelja su, ističe kardinal Sarah, Ivan Pavao II. i Benedikt XVI. Ivan Pavao II. naglašavao je kako pravog misionara ističe djelatna kontemplativnost, razmatranje. Također, način života pape Benedikta nakon odreknuća je upravo tako misionarski. On služi Crkvi kao razmatratelj, posvećuje za nju svoje posljednje snage i ljubav. Stoji pred Gospodinom na spas duša i slavu Božju.³⁹ Jedan od uzora tišine je, kako ističe kardinal Sarah, i Majka Terezija. Ona je »sasvim je izbliza upoznala tišinu. Proživjela je mučno iskustvo tišine Božje poput sv. Terezije Avilske,

³⁵ *Isto*, 33.

³⁶ BENEDIKT XVI., *Duh liturgije*, Verbum, Split, 2015., 204.

³⁷ Usp. *Isto*, 204.

³⁸ R. SARAH, *Snaga tišine*, 31.

³⁹ Usp. *Isto*, 48.

sv. Ivana od Križa, sv. Terezije iz Lisieuxa. Bila je žena tišine jer je bila žena molitve, ustrajna s Bogom. Htjela je boraviti u tišini s Bogom. Nije rado govorila i bježala je od oluja mondene buke. Majka Terezija uživala je nevjerojatno poštovanje u cijelom svijetu, a očuvala je duh djetinjstva. Slijedila je Krista u njegovoj tišini, poniznosti, siromaštvu, blagosti i dobrotvorju. Ostajala je rado satima u tišini pred Isusom prisutnim u euharistiji. Njoj je moliti značilo voljeti svim srcem, svom dušom i svom snagom svojom; to je bilo davanje svega svoga bića i svega svoga vremena Gospodinu.«⁴⁰

Tišinu, koja je danas u svijetu buke i galame i prijeko potrebna, čovjek jedino može naći u tihom i osobnom odnosu sa Bogom. Odlazeći u svoju osamu, pustinju, može naći mjesto odmora i mira. Tamo Bog čeka, u pustinji svakoga čovjeka. Samo se treba odvažiti otići iz ove buke, iz ovoga svijeta, u tišinu. Osobni trenutci s Bogom također su mogući i u liturgiji. Danas, više nego ikad, svećenici trebaju naglašavati tu tišinu. Određene trenutke u kojima čovjek može susresti Boga unutar liturgijskog slavlja.

⁴⁰ *Isto*, 53.

3. KRIZA SVEĆENIŠTVA

3.1. Uzroci krize svećeništva

U ovome poglavlju nazvanom *Kriza svećeništva* razradit ćemo temeljne odrednice svećeničkoga života, počevši od molitve kao odnosa s Bogom, liturgije kao *fons et culmen* (izvoru i vrhuncu) života jednoga svećenika, kao i celibatu, koji je najspecifičnije i danas možda najosporavanije obilježje svećeništva. Time ćemo možda shvatiti razmjere krize svećeništva danas. Kada govorimo o svećeništvu, ono ima trostruku dimenziju. Po sudjelovanju na Kristovom vječnom svećeništvu, cijeli narod Božji, a posebno ministerijalni službenici, imaju udjela u njegovoj trostrukoj službi. Oni su pozvani biti svećenici, proroci i kraljevi. Svećeništvo u svojoj širini, naglašava papa Ivan Pavao II., stavlja se u kontekst općeg svećeništva i ministerijalnog svećeništva. Opće svećeništvo postiže se primanjem sakramenta krštenja, dok je ministerijalno svećeništvo obilježeno primanjem sakramenta sv. Reda.⁴¹

3.1.1. Gubitak identiteta svećenika

Današnji svijet sve više relativizira svećenika i njegovo poslanje. Ozračje u kojem se Crkva danas nalazi sve više utječe negativno na svećenike i izvršavanje njihova poslanja. Posljedica toga može biti kompleks manje vrijednosti, ali i relativiziranje vlastitoga svećeničkoga identiteta i uvjerenja. Pritom svećenik može postati nesretan s onim što jest i s onim što radi, što za posljedicu uvelike ima udaljavanje od svega što ga čini svećenikom, profanizirajući svoje poslanje.⁴² Među najvećim opasnostima za svećenički život, prema autoru je »zaborav i zanemarivanje osobne molitve, pobožnosti, časoslova, čitanja i razmatranja Božje riječi, meditacije, kontemplacije što onda vodi duhovnoj praznini i žalosti, a u krajnjim slučajevima uzrokuje duhovno umiranje i gubitak vjere.«⁴³ Svećenički život koji je življen u punini može na svećeniku ostaviti tragove umora i iscrpljenosti, pa čak i fenomen burn – outa, koji sve više zahvaća današnje društvo.⁴⁴ Citirajući Ratzingera, autor Milan Špehar dalje navodi kako je svećenik »izmučen od poslova administracije, osjeća se izazvan kompleksom svih pitanja svih vrsta, a k tome se dodaju poteškoće tolikih osoba za koje on, radi svega ovoga, često niti ne nalazi vremena. Rastrgan između tolikih aktivnosti svećenik se osjeća prazan i sve manje u mogućnosti da nađe vremena za sabranosti, odakle bi

⁴¹Usp. IVAN PAVAO II., *Pisma svećenicima*, Split, 2010., 192. – 193.

⁴²Usp. D. VUKOVIĆ, Svećenik i radost – od iskustva do navještaja evanđelja, u: *Diacovensia*, 22(2014)4, 501.

⁴³*Isto*, 503.

⁴⁴Usp. *Isto*, 500.

mogao izvući novu snagu i inspiraciju.«⁴⁵ Tako je njegova duhovnost također u krizi. Današnji svećenik sebi postavlja dva pitanja: 1) Tko sam ja?; 2) Za što ili za koga živim? Lush Gjergji u knjizi daje dva odgovora na ta pitanja. Svećenik nije više jedini vjerski, duhovni i moralni autoritet, lider kojega slušaju i prihvaćaju svi bez otpora i protivljenja.⁴⁶ Dalje, nastavlja autor, kako »Katolička Crkva nije više jedina Crkva, vjerska zajednica koja tvrdi da ima Istinu, bez koje nema spasa, posebice u sredinama s raznim vjerskim zajednicama i iskustvima. Drugi vatikanski koncil predstavlja Katoličku Crkvu kao nositeljicu istine, povijesni nastavak djela spasenja Isusa Krista, kao zajednicu novoga Božjega naroda, gdje laici imaju važnu i aktivnu ulogu.«⁴⁷ Nužno je vratiti se onome što je temeljno u životu svećenika. Naglašava autor potrebu da svatko osobno pristupi »obnovi osjećaja za Boga, obnovi iskustva vjere i osobnoga predanja Bogu, obnovi osjećaja za klanjanje i klečanje, meditaciju i kontemplaciju, šutnju i tišinu.«⁴⁸

3.1.2. Nedostatak molitve

Čovjek današnjice zaboravio je Boga, nema osjećaj za Njegovu opstojnost. Sarah smatra da je korijen toga u zaboravu klanjanja pred Presvetim. »Klanjanje je čin ljubavi, smjerna duboka štovanja, djetinjeg predanja i poniznosti pred veličanstvom Božjim i njegovom zastrašujućom svetošću.«⁴⁹ Nadalje, nastavlja kardinal, »klanjetelja nam nedostaje. Da bi se klanjao Božji narod, treba da prvi klanjetelji budu svećenici i biskupi. Oni su pozvani da trajno budu pred Bogom. Svojim postojanjem određeni su da postanu neprekidna i ustrajna molitva, trajna liturgija.«⁵⁰ Stoga, među središnjim točkama duhovnog života, Vuković na tragu riječi kardinala Saraha naglašava potrebu za tihim i poniznim klanjanjem. Važno je »odvojiti vrijeme, učiniti napor volje i snage da bi se moglo klanjati Gospodinu. Klanjanje je dragocjen oblik molitve. Tiho klanjanje i fizičko klečanje pred Presvetim, pred križem i pred Kristom na križu.«⁵¹ Za svećenika je molitva presudna. Prvenstveno, naglašava isti autor, tu je molitva brevijara »praćena i prožeta osobnom molitvom te stavom otvorenosti i izlaganja čitavog svoga bića

⁴⁵ Usp. M. ŠPEHAR, Svećenik između Evandjelja i izazova suvremenosti od apologetike prema antropologiji, u: *Bogoslovska smotra*, 67(1997.), 2-3, 275.

⁴⁶ Usp. L. GJERGJI, *Svećenik – Kristov učenik*, Zagreb, 2016., 17.

⁴⁷ Usp. *Isto*, 17.-18.

⁴⁸ D. VUKOVIĆ, *Pogled odozdo na svećeništvo*, 46.

⁴⁹ R. SARAH - N. DIAT, *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, 38.

⁵⁰ Usp. *Isto*, 38. - 39.

⁵¹ D. VUKOVIĆ, *Pogled odozdo na svećeništvo*, 95.

Bogu.«⁵² Vrlo značajne riječi kardinala Saraha iz knjige *Zamalo će večer i dan je na izmaku* ukazuju na naš problem. Autor oštrim riječima prekora napuštanje molitve. »Napustili smo molitvu. Posvuda se uvuklo zlo učinkovita aktivizma. Nastojimo oponašati organizaciju velikih poduzeća. Zaboravljamo da je molitva jedina krv koja je kadra natopiti srce Crkve. tvrdimo da ne smijemo gubiti vrijeme. Vrijeme kojim raspolažemo želimo potrošiti za društveno korisna djela. Ali tko više ne moli, već je izdao. Već je spreman na sve kompromise sa svijetom. Stupa Judinom stazom.«⁵³ Kada imamo osjećaj da nas Bog ne čuje, da se odmaknuo od nas, padnemo u napast da pomislimo da nas je Bog napustio. »Nerijetko imamo nelagodan dojam da Isus šuti. On šuti, ali radi. Sam Isus često se povlačio u tišinu pustinje; smatrao je neizostavnim ostaviti svijet ljudi kako bi bio s Ocem, nasamo.«⁵⁴ »Bez molitve svećenik se istroši, isprazni se i ubrzo postane stroj koji beskorisno proizvodi mnogo buke. Najvažnije vrijeme svojih radnih dana svećenici moraju posvetiti molitvi. U Božju riječ sve dublje ulaziti. Mislim da je životno važno da se često povlače u pustinju ili na Horeb, na brdo Božje, kao Mojsije, Ilija i sam Isus. Tijekom trideset godina Isus se krio pod velom naše ljudskosti naučivši se raditi u tišini i kontemplativnoj molitvi.«⁵⁵ U Lukinom evanđelju nalazimo poznatu prisposobu o Marti i Mariji (Lk 10,41-42). U toj prisposobi vidimo i dvije slike svećenika. Jedan je aktivist, koji nema vremena za osluškivanje, i drugi, molitelj, kojemu je bitnije meditirati nad Učiteljevim riječima. Autor navodi kako je za početak »dovoljno ne činiti ništa, nego jednostavno sjesti do Isusovih nogu i slušati njegovu riječ. Moliti, meditirati, kontemplirati Božju riječ i od nje živjeti. Jer to je jedino potrebno. A onda ustati i poći svojim vjericima i biti s njima i uz njih. Potražiti ih u njihovim kućama i mjestima gdje se okupljaju. Podijeliti s njima njihova iskustva, bilo ona radosna, bilo ona tužna. A onda im polako i postupno, bez grozničavog stresa i grča, naviještati Riječ, donositi pomirenje, slaviti euharistiju, s njima zajedno moliti i klanjati se Gospodinu.«⁵⁶ Ali cijeli taj pastoralni pristup nikako ne može biti bez molitve. »Za vrijeme svoje samotne molitve u Getsemanskomu vrtu, Isus ide Petru, Jakovu i Ivanu te ih nalazi pozaspale, budi ih govoreći: »Bdijte i molite da ne padnete u napast« (Mt 26,41). Molitva je, dakle, morala biti za apostole konkretan i učinkovit način sudjelovanja u „Isusovu času“, ukorijenjenosti u njega i u njegovo vazmeno

⁵² Isto, 90.

⁵³ R. SARAH - N. DIAT, *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, 9.

⁵⁴ Isto, 61.

⁵⁵ Isto, 62.-63.

⁵⁶ D. VUKOVIĆ, *Pogled odozdo na svećeništvo*, 88.

otajstvo. Tako će biti uvijek i za nas svećenike. Bez molitve prijeti opasnost one „napasti“ u koju su apostoli nažalost pali u trenutku kada su se našli suočeni sa „sablazni križa“ (usp. Gal 5,11).⁵⁷ Svaki svećenik, primanjem sakramenta svetoga reda pozvan je sve više se suobličavati slici Kristovoj. »Ako svećenik ne nasljeđuje Isusa u svom življenju prisnosti s Ocem, izgubljen je. Krist se nije ustručavao pobjeći, udaljiti se od mnoštva, koje ga je ometalo da se u molitvi, u osami i kontemplaciji i u tišini nađe s Ocem. Svećenik, da bi pomagao drugima, mora u prvom redu tražiti Gospodinovu pomoć.«⁵⁸ Korijen svećeništva svakoga svećenika ponaosob je Bog. »Ljudska dimenzija svećeničkoga služenja, da bi bila posve autentična, mora biti ukorijenjena u Bogu. Uistinu, preko svega onoga što je u njoj „za dobro ljudi“, to se služenje „odnosi na Boga“: služi mnogostruku bogatstvu toga odnosa. Bez napora da potpuno odgovori na ono „pomazanje Duhom Gospodnjim“, koje ga tvori u ministerijalnome svećeništvu, svećenik ne može odgovoriti onim očekivanjima koje ljudi, Crkva i svijet, povezuju s njime.«⁵⁹

Upravo da bi mogao plodonosno vršiti pastoralnu službu, svećenik treba ući u osobiti i duboki sklad s Kristom Dobrim pastišom koji, jedini, ostaje glavnim nositeljem svakoga pastoralnog djelovanja: Krist „uvijek ostaje počelom i izvorom jedinstva njihova života. Prezbiteri će, dakle, postići to jedinstvo svojega života ako se povežu s Kristom u priznavanju Očeve volje i u darivanju samih sebe za stado koje im je povjereno. Vršeci tako ulogu Dobroga pastira, oni će u samom izvršavanju pastoralne ljubavi naći svezu svećeničkoga savršenstva, koja će u njihovu životu i djelovanju uspostaviti jedinstvo.«⁶⁰

⁵⁷ IVAN PAVAO II., *Pisma svećenicima*, 118.-119.

⁵⁸ Usp. R. SARAH – N. DIAT, *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, 63.

⁵⁹ IVAN PAVAO II., *Pisma svećenicima*, 155.

⁶⁰ KONGREGACIJA ZA KLER, *Dekret o službi i životu prezbitera*, Zagreb, 2013., br. 49

3.1.3. Pitanje celibata

Danas je celibat možda jedno od najosporavanijih točaka u Katoličkoj Crkvi. Usred opće erotizacije društva i seksualnih sloboda »krjepost čistoće i uzdržljivosti postala je predmet podsmjehivanja i vrjednata koja pripada ropotarnici povijesti, dok su novi ideali postali otvorena i slobodna seksualnost, nesputana sloboda te življenje spolnosti po vlastitom subjektivnom nahodaženju, izvan kontrole objektivnih društvenih i crkvenih normi.«⁶¹ U takvom erotiziranom svijetu svećenički celibat više nije nikakav znak. Znak gubi svoju znakovitost kad ga se više ne razumije. Čovjeku današnjice više celibat nije nešto „novo“, niti „zanimljivo“. Upravo to nerazumijevanje polazi iz nepoučenosti vjernika o značaju celibata (i braka), pa možda i iz nedosljednog održavanja od strane osoba koje su ga izabrale kao način života. Svojim primjerom celibatarskoga života svećenik mora biti živi znak Krista u ovome svijetu.

Također, kako naglašava Raguž današnju Crkvu se, više nego ikad, pokušava uvući napast licemjerja i traženja svjetske slave. Crkva se u cijelom svijetu shvaća kao organizacija koja je važan čimbenik, čiji postupci imaju neku težinu. Samo po sebi to nije problem, ukoliko se to ne shvaća kao pripadnost i stajanje uz moćnike ovoga svijeta. »Pripadati Crkvi, postati svećenik i biskup kao da više ne predstavlja nikakvo posebno odreknuće od svijeta, nego zapravo suprotno: ukorijenjivanje u ovaj svijet, preuzimanje moći i utjecaja. Takav mentalitet moći rađa i mentalitet trijumfalizma. Crkva više nije „Ecclesia triumphans“ u znaku križa, nego u znaku ovosvjetske moći.«⁶² Takvo ozračje u svećeniku zamagljuje onu prvobitnu svrhu celibata. Svećenik prestaje biti drugačiji od ovoga svijeta, nije više znak u ovome svijetu. Celibat kao da ga potiče na suobličavanje ovome svijetu, umjesto na suobličavanje Kristu, Vrhovnom Svećeniku.

⁶¹ D. VUKOVIĆ, *Pogled odozdo na svećeništvo*, 153.

⁶² I. RAGUŽ, O svećeničkom celibatu u krizama današnje Crkve, u: *Diacovensia* 18(2010.)2, 322.

3.2. Moguća rješenja krize

Nakon što smo prikazali uzroke krize svećeništva danas, u nastavku ćemo prikazati rješenja koja bi mogla biti od koristi za izlazak iz krize. Prikazati ćemo molitvu kao djetinje pouzdanje u odnosu prema Ocu. Također, življenje sakramenata punim žarom nudi se kao rješenje krize. Posljednji dio je govor o celibatu, kako bi jasnije razumjeli taj dar za Crkvu.

3.2.1. Molitva

Temelj za plodan i ispunjen svećenički život su molitva i euharistija. Bez redovite molitve svećenikov život postaje samo kruto održavanje propisa koje mu služba stavlja na dužnost. Bez plodne molitve teško svećenik može izdržati sve napore i težinu života. Papa Franjo u enciklici *Radujte se i kličite* potiče svećenike ne samo na molitvu za sebe, nego i za one kojima su oni poslani. »Molitva je izričaj srca koje se pouzda u Gospodina, koje zna da samo ne može uspjeti. U životu vjernoga Božjeg naroda nalazimo mnoge prošnje pune vjerske nježnosti i dubokog povjerenja. Nemojmo podcijeniti molitvu prošnje, koja nam često umiri srce i pomaže nam da idemo dalje boreći se uz pomoć nade. Zagovornička molitva ima vrijednost, jer predstavlja čin povjerenja u Boga i istovremeno je izraz ljubavi prema bližnjemu. Netko, zbog duhovnih predrasuda, misli da bi molitva trebala biti čisto razmatranje Boga, bez rastresenosti, kao da bi imena i lica braće bila smetnja koju treba izbjegavati. Naprotiv, u stvari, molitva to više posvećuje ukoliko u njoj, uz to što želimo zagovor, nastojimo živjeti dostruku zapovijed ljubavi, koju nam je ostavio Isus. Zagovor je izraz bratskog zauzimanja zajedno s drugima, kada smo sposobni u nju uključiti život drugih, njihove najveće tjeskobe i njihove najveće snove.«⁶³ U istoj enciklici, papa Franjo navodi svetog Josipa kao uzor svećeništva: »Po primjeru sv. Josipa, svećenikova šutnja „ne otkriva neku nutarnju prazninu, nego, naprotiv puninu vjere što je on nosi u srcu i koja vodi svaku njegovu misa i svako njegovo djelo.“ Ta šutnja, poput šutnje patrijarha, „čuva Božju riječ, upoznata po svetim Pismima, uspoređujući je trajno s događajima Isusova života; to je šutnja protkana stalnom molitvom, molitvom blagoslivljanja Gospodina, klanjanja njegovoj svetoj volji i predanja bez pridržaja njegovoj providnosti.«⁶⁴

⁶³FRANJO, *Gaudete et exsultate, Apostolska pobudnica Radujte se i kličite, O pozivu na svetost u suvremenom svijetu*, br.154.

⁶⁴ Usp. *Isto*, br.51

3.2.2. Življenje sakramenata

Slavlje sakramenata označava svakodnevno iznova proživljavati dinamiku Kristova dolaska čovjeku i čovjekova uzdignuća u božanski život.⁶⁵ Svećenik po slavlju sakramenata djeluje kao in persona Christi, u osobi Krista. »Djelujući u osobi Krista Glave, in persona Christi, svećenik upravlja Božji narod prema svetosti. Iz toga proizlazi „nužnost da prezbiter svjedoči vjeru cijelim svojim životom, no prije svega načinom na koji vrednuje i slavi same sakramente“. Treba imati pred očima klasični nauk, koji je preuzeo i Drugi vatikanski sabor, prema kojem „premda naime Božja milost može i pomoću nedostojnih službenika ostvarivati djelo spasenja, ipak Bog redovito većma želi da se njegova veličina objavljuje po onima koji su postali podatniji poticajima i vodstvu Duha Svetoga. Zbog svoga intimnog jedinstva s Kristom i zbog svetosti života mogu s apostolom kazati: „Živim, ali ne više ja, nego u meni živi Krist“ (Gal 2,20).«⁶⁶ Na sličan se način, kao u sakramentu Euharistije, svećenik sjedinjuje s Kristovom nakanom i ljubavlju kada podjeljuje ostale sakramente. Na osobit se način to ostvaruje onda kada vrše službu sakramenta pokore te se u svemu i uvijek pokazuju spremnima podjeljivati ga kad god vjernici s razlogom zatraže.⁶⁷ »U sakramentima Crkve Krist doživljava novi silazak, novu *kenosis*: kao što je u otajstvu utjelovljenja iz božanstva sišao (utjelovio se) u ljudsko tijelo, tako sada, po snazi Duha Svetoga, silazi u mistično tijelo Crkve. Oni koji su dionici mističnoga tijela, udovi Crkve, postaju dionici njegova božanskoga života.«⁶⁸

3.2.3. Celibat kao znak

Svi crkveni oci polaze od činjenice da je Isus Krist živio u celibatu. Svojim je životom posvetio celibat i preporučio ga drugima. Drugi vatikanski koncil u svom dekretu *Presbyterorum Ordinis* naučava: »Crkva je uvijek uvelike cijenila – i to na poseban način u svećeničkom životu – savršenu i trajnu suzdržljivost radi kraljevstva nebeskog, koju je Krist Gospodin preporučio i koju su tijekom vremena, pa i u naše dane, mnogi Kristovi vjernici dragovoljno prihvatili i hvalevrijedno obdržavali. Suzdržljivost je, naime, ujedno znak i poticaj pastoralne ljubavi te osobit izvor duhovne plodnosti u svijetu.«⁶⁹ Stoga, Pavao VI. nastavlja u svojoj enciklici *Sacerdotalis Caelibatus* kako

⁶⁵ Usp. A. CRNČEVIĆ – I. ŠAŠKO, *Na vrelu liturgije*, 26.

⁶⁶ Kongregacija za kler, Prezbiter – navjestitelj riječi, služitelj sakramenata i voditelj zajednice kršćanskoga trećeg tisućljeća, Zagreb, 1999, 35.-36.

⁶⁷ Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dekret o službi i životu prezbitera »Presbyterorum Ordinis«, u: ISTI, *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (=PO), br. 13.

⁶⁸ A. CRNČEVIĆ – I. ŠAŠKO, *Na vrelu liturgije*, 26.

⁶⁹ PO, br. 16.

celibat »treba ostati povezan s crkvenim služenjem; služitelj Crkve mora ga se držati u svome isključivom, trajnom i potpunom izboru ljubavi koja je jedina i najveća prema Kristu, privrženosti Božjem štovanju i služenju Crkvi pa on mora obilježavati njegovo životno stanje, kako u zajednici vjernika, tako i u profanom društvu.«⁷⁰ Pravi i duboki razlog svetog celibata jest izbor tješnje i potpunije osobne veze s misterijem Krista i Crkve u korist čitavog čovječanstva. U tom izboru će, nema sumnje, one najviše ljudske vrijednosti imati načina da dođu do izražaja u najvećoj mjeri.⁷¹ »Izbor celibata ne uključuje nepriznavanje ili prezir prema spolnom nagonu i osjećajnosti, jer bi to štetilo fizičkoj i psihološkoj ravnoteži svećenika, već traži jasno shvaćanje, pažljivo gospodstvo nad sobom i mudru sublimaciju vlastite psihe na jedan viši plan. Na taj način celibat, uzdižući integralno čovjeka, djelotvorno pridonosi njegovu usavršavanju.«⁷² U svojoj apostolskoj pobudnici *Pastores dabo vobis*, papa Ivan Pavao II. piše: »Volja Crkve nalazi svoje posljednje opravdanje u povezanosti celibata sa svetim ređenjem koje svećenika suobličuje Isusu Kristu Glavi i Zaručniku Crkve. Crkva kao Zaručnica Isusa Krista od svećenika hoće biti ljubljena na potpun i isključiv način kojim ju je Isus Krist, Glava i Zaručnik ljubio. Svećenički celibat je dakle dar sebe u Kristu i s Kristom njegovoj Crkvi te on izražava služenje što ga svećenik pruža Crkvi u Gospodinu i s Gospodinom.«⁷³ Temeljna motivacija za prihvaćanje beženstva je biti eshatološki znak u ovome svijetu. Stoga se svećenik mora u potpunosti staviti na raspolaganje Gospodinu u cjelovitosti svoga bića, što nalazi svoj temeljni izričaj i potpunost u prihvaćanju celibata.⁷⁴ Nadalje, *Presbyterorum Ordinis*, dekret Drugog vatikanskog sabora o službi i životu svećenika, u svom broju 15 donosi kako »celibat uistinu mnogostruko pristaje svećeništvu. Cijelo je, naime, svećeničko poslanje posvećeno služenju novom čovječanstu, koje je Krist, pobjednik nad smrću, po ovome Duhu podiže u svijetu. Ono nema svoje podrijetlo „ni u krvi, ni u volji puti, ni u volji muževljevoj, nego u Bogu“ (Iv 1,13). A po djevičanstvu, odnosno po održavanju beženstva radi kraljevstva nebeskoga prezbiteri se Kristu posvećuju na nov i izvanredan način uza nj lakše prianjaju nepodijeljena srca, u njemu se i po njemu slobodnije predaju služenju Bogu i ljudima.«⁷⁵ Prezbiter je, po sakramentalnom posvećenju, suobličen Isusu Kristu, koji je Glava i Pastir Crkve, te prima u uzdarje onu „duhovnu

⁷⁰ PAVAO VI., *Sacerdotalis caelibatus*, 1967., br. 14

⁷¹ Usp. *Isto*, br.54

⁷² *Isto*, br.55

⁷³ IVAN PAVAO II., *Pastores dabo vobis*, Zagreb, 1995, br. 29.

⁷⁴ Usp. BENEDIKT XVI., *Misli o svećeništvu*, 23.

⁷⁵ PO br.15

moć“ koja znači sudjelovanje na vrhovnoj vlasti kojom Isus Krist, po svom Duhu, vodi Crkvu.⁷⁶ Celibat otkriva samu bit kršćanskog svećeništva. Svećeništvo ne znači prvenstveno nešto činiti, nego netko biti. Biti svećenik znači ontološki ući u taj prinos sebe Ocu za Crkvu koju je Isus ostvario svim svojim životom. To znači prihvatiti žrtvu križa kao oblik cijeloga svoga života. Svećeništvo je ontološko (nutarnje) udioništvo u tom Kristovom lišenju od sama sebe. Dar poprima oblik zaručničke žrtve. Krist je doista Zaručnik Crkve. Zaređeni služitelj sakramentalno predstavlja svećenika Krista. Sakramentalni značaj suobličuje ga Kristu zaručniku. Svećenik je pozvan da bude dar potpuno i neograničeno. On sakramentalno očituje prisutnost Krista Zaručnika. Celibat očituje taj zaručnički dar, on je konkretan i životni znak.⁷⁷ Papa Ivan Pavao II. promišlja o odnosu između svećenika i žene, kao i funkcioniranju župe kroz razne aktivnosti koje preuzimaju upravo žene. Papa u prvi plan stavlja božanski naum Stvoritelja. Stvoritelj u početku stvara čovjeka „muško i žensko“ (usp. Post 1,27). Taj se božanski stvarateljski čin nastavlja preko novih naraštaja. Knjiga Postanka o tome govori u kontekstu bračnoga života. Poziv na brak pretpostavlja i zahtijeva sredinu u kojoj žive zajedno muškarci i žene.⁷⁸ Papa ističe kako »žena ne može biti za svećenika drugo doli sestra i to njezino dostojanstvo sestre on mora svjesno gajiti. Apostol Pavao, koji je živio u celibatu, ovako piše u Prvoj poslanici Korinćanima:“A htio bih da svi ljudi budu kao i ja; ali svatko ima svoj dar od Boga, ovaj onako, onaj onako“ (7,7).«⁷⁹

Ispravno shvaćene i prihvaćene ove tri dimenzije svećeništva potrebne su kako bi svećenik mogao ispunjeno i konkretno živjeti svoj svećenički poziv. Svećenik koji redovito moli, slavi sakramente s onim istim žarom kao i prvi puta, i ispravno razumijeva i obdržava svoj život u vidu celibata, biti će puno sretniji i zadovoljniji, i samim time dobar eshatološki znak ovome svijetu.

⁷⁶ IVAN PAVAO II., *Pastores dabо vobis*, br. 21

⁷⁷ Usp. IVAN PAVAO II., *Pisma svećenicima*, 73.

⁷⁸ Usp. *Isto*, 182.

⁷⁹ *Isto*, 184.

4. KRIZA CRKVE

4.1. Uzroci krize Crkve

Dogmatska konstitucija o Crkvi, *Lumen Gentium*, Crkvu definira kao sakrament ili oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskog roda.⁸⁰ Gledajući striktno fenomenološki, Crkva je zajednica ljudi koja ima zajednički cilj. Ona je, također, prema tradiciji, Crkva hodočasnica. Narod Božji koji hodočasti prema vječnoj domovini. Na tom putu on prolazi kroz različite krize. U ovom poglavlju prikazat ćemo neke od uzroka krize Crkve.

4.1.1. Kriza Crkve kao kriza Boga

Povijest pokazuje da se kriza Crkve nikako ne može odvojiti od krize Boga. Bez Boga ona se gasi, poput tijela koje je ograđeno od svjetla koje bi ga trebalo osvjetljivati.⁸¹ »Moderni svijet, kao i Petar, zaničkao je Krista. Suvremeni čovjek prestrašio se Boga, bilo ga je strah biti njegovim učenicom. Rekao je: «Boga ne želim priznati.» Prestrašio se pogleda drugih. Upitali su ga poznaje li Krista, a on je odgovorio: «Ne znam toga čovjeka.» Postidio se sama sebe i zakleo se: «Bog? Ne znam tko je to!» Poželjeli smo blistati pred očima svijeta i svoga Boga triput zatajiti. Potvrdili smo kako nismo sigurni o njemu, evanđeljima, dogmama i kršćanskom moralu.«⁸²»Božja odsutnost je posljedica odustnosti Crkve. U mjeri u kojoj je Bog izgubio prvenstvo u brigama ljudi, u mjeri u kojoj se čovjek stavlja na mjesto Boga, u toj mjeri doživljavamo neprisutnost Boga. Posljedica toga je pomračenost i sve veće nerazumijevanje prave naravi čovjekove, jer ona se može definirati samo u odnosu s Bogom. Više ne znamo tko je čovjek, jer se otkinuo od svoga Tvorca. Čovjek iščekuje da sam sebe iznova stvori; odbacuje zakone svoje naravi, koja postaje nevažnom. Taj čovjekov raskid s Bogom zamračuje čovjekov pogled na Stvaranje. Zaslijepljen tehnološkim uspjesima, njegov pogled izobličuje svijet: stvari više ne posjeduju ontološku istinu ni dobrotu, nego su neutralne te im tek čovjek daje smisao.«⁸³

⁸⁰ Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dogmatska konstitucija o Crkvi »Lumen Gentium«, u: ISTI, *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (=LG), br.1.

⁸¹ Usp. R. SARAH – N. DIAT, *Bog ili ništa*, 147.

⁸² R. SARAH – N. DIAT, *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, 21.-22.

⁸³ R. SARAH – N. Diat, *Bog ili ništa*, 185.

4.1.2. Kriza učiteljstva

Unutar Crkve danas, čak i među učiteljstvom, postoji dosta različitih tumačenja o nekim temama. Čak i o onima o kojima se prije nije raspravljalo, danas se raspravlja. Kriza učiteljstva se, ističe Sarah, ogleda u gnosticizmu, relativizmu, subjektivizmu i pelagijanizmu.⁸⁴ Subjektivizam i relativizam prodrli su toliko da, smatra Sarah, »mnogi u Crkvi svoje vlastito mišljenje drže jedinim i istinskim naukom. Jedna od velikih teškoća leži u dvosmislenim izjavama koje lako dovode do pogrešnih i opasnih mišljenja o važnim točkama kršćanskoga nauka. Ta lutanja zbunjuju mnoge vjernike. O vrlo važnim pitanjima katkad se čuju proturječni odgovori koje iznose klerici i teolozi. Zbrka u zauzimanju pravoga smjera kojim treba krenuti najveća je bolest našeg doba.«⁸⁵

4.1.3. Relativizam

U suvremeno doba, svaki čovjek, teolog, na svoj način pokušava protumačiti, stvoriti nešto novo, promijeniti neku nepromjenjivu istinu. Kardinal Sarah nadalje, naglašava kako »mi, danas, pristajemo da se sve dovede u pitanje. Sumnja se u katolički nauk. Teolozi se, u ime takozvanih intelektualnih polazišta, zabavljaju prepravljanjem dogmi, pražnjenjem morala od njegova dubokog smisla. Judina krinka jest relativizam, pod njom on nastupa kao intelektualac. Čemu se čuditi kad čujemo da toliki svećenici prestaju djelovati? Relativiziramo smisao celibata, tražimo pravo na privatni život koji je suprotan svećeničkom poslanju. Neki idu dotle da zahtijevaju pravo na homoseksualno ponašanje. Nižu se sablazni, među svećenicima i biskupima.«⁸⁶ Relativizam koji danas Crkvu potresa na tragu je protestantskog. Citirajući Ratzingerovo predavanje, Sarah naglašava kako je danas postalo normalno sumnjati, pa čak i mijenjati Vjeronanje Crkve. Jedino mjerilo procjene Crkve danas je funkcionalnost. Svaki čovjek po sebi stvara Crkvu, po svojoj zamisli. Ali, posebnost Crkve, ističe autor, je ta što je Crkva Isusa Krista. U toj Crkvi Bog se daruje čovjeku, ne ostaje daleko, prilazi mu.⁸⁷ Nakon društvenih prevrata, kaže Sarah, uobičajilo se da se sloboda pojedinca suprotstavlja autoritetu. U tome sklopu, čak i među vjernicima, može izgledati da je osobno iskustvo važnije od pravila koja je uspostavila Crkva.⁸⁸

⁸⁴ Usp. R. SARAH – N. DIAT, *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, 107.

⁸⁵ R. SARAH – N. DIAT, *Bog ili ništa*, 157.

⁸⁶ Usp. R. SARAH - N. DIAT, *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, 9. – 10.

⁸⁷ Usp. *Isto*, 103.-104.

⁸⁸ Usp. R. SARAH – N. DIAT, *Bog ili ništa*, 241.

4.1.4. Gnosticizam i pelagijanizam

Kriza vjerovanja također se očituje i na razini odnosa između Svetog pisma i predaje. »Pod utjecajem protestantizma i njegove glavne misli „sola scriptura“ – samo Pismo, bez učiteljstva – katolički egzegeti dali su prednost tzv. „učenom“ tumačenju Biblije, pretrpanu sklopu radnih hipoteza, filozofskih, scijentističkih ili hegelijanskih predrasuda, na uštrb patrističkog i tradicionalnog čitanja, onog koje su imali sveci, jedini ljudi koji su Pismo razumjeli u cijelosti.«⁸⁹ U Crkvu danas kao da se uvukao gnosticizam. On podrazumijeva, kaže papa Franjo, kao »vjeru zatvorenu u subjektivizam, kojeg zanima samo određeno iskustvo ili niz razmišljanja i spoznaja koje se smatraju da tješe i prosvjetljuju, no gdje u konačnici osoba ostaje zatvorena vlastitom razumu ili u svojim osjećajima.«⁹⁰ Pobudnica pape Franje ističe kako je to moguće i unutar Crkve, unutar naših župnih zajednica. Gnostici »apsolutiziraju vlastite teorije i prisiljavaju druge da se podrede njihovim razmišljanjima. Jedno je zdravo i ponizno korištenje razuma, kako bi se razmišljalo o teološkom i moralnom nauku Evanđelja; drugo je zahtijevati da se Isusovo učenje svede na hladnu i strogu logiku, koja teži vladati svime.«⁹¹ Nasuprot gnoze, u Crkvi se pojavljuje još jedna „bolest“, još jedna kriza. To je pelagijanizam. Pelagijanizam je hereza o teologiji milosti koju je oblikovao i proširio u kršćanskoj starini monah Pelagije (5.st.). Pelagijanizam odbacuje nauku o istočnom grijehu, previđa teret požude i karakter trpljenja i smrti kao posljedicu grijeha; on shvaća slobodu čovjeka kao potpuno autonomnu moć koja sama može i mora obdržavati Božji zakon i poriče tako nužnost milosti za obdržavanje zakona.⁹² Još i danas ima kršćana koji se trude živjeti tako. Opravdavaju vlastite snage, obožavaju svoju volju i vlastite snage, što postaje egocentrična i elitistička samodopadnost bez istinske ljubavi. Prikazuje se u mnogima, međusobno prividno različitim stavovima: opsjednutost zakonom, težnjom da se postignu društvene i političke pobjede, šepurenje u njegovanju liturgije i sl.⁹³

⁸⁹ R. SARAH – N. DIAT, *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, 115.

⁹⁰ FRANJO, apostolska pobudnica *Gaudete et exultate*, Zagreb, 2018., br.36 (=GE)

⁹¹ *Isto*, br. 39.

⁹² Usp. *Teološki riječnik*, Đakovo, 2009., 406.-407.

⁹³ Usp. GE, br.57

4.2. Mogućnosti izlaska iz krize

»Crkva je trajno pozvana da raspozna, i u svjetlu Evanđelja, tumači „znakove vremena“ (GS 4,11). Jedan od znakova vremena, krajem 20. i početkom 21. stoljeća, svakako je i svijest i veća potreba za zajedništvom, pravednošću, solidarnošću, mirom i jedinstvom ljudskoga roda. Tu je i svijest da se svjetska bogatsva i „održivi razvoj“ moraju i trebaju razvijati i odvijati u većoj solidranosti, uključivanjem sviju, posebice siromašnih i nerazvijenih i zaduženih, te poštivanjem pravednih zahtjeva svih skupina i naroda. Crkva, kao blagovjesnica evanđeoske, oslobađajuće poruke i s poslanjem koje je opće, univerzalno, i koja želi uključiti sve narode i pojedince u svoje zajedništvo, u zajedništvo različitih, ali ravnopravnih, ima mogućnosti i priliku da to učini djelotvornije nego ikad prije.«⁹⁴ Današnjoj Crkvi glavna briga mora ostati Bog. Okolnosti i razvoj svijeta ne pomažu nam da Bogu dadnemo njegovo pravo mjesto. Zapadna društva se uređuju kao da Boga nema. Čak se i sami kršćani, u brojnim prigodama, povlače u tiho otpadništvo. Ako se suvremeni čovjek gotovo isključivo okrene prema materijalnom (ekonomiji, tehnologiji, neposrednoj materijalnoj sreći, lažno sentimentalnoj) Bog postaje dalek. Na Zapadu su često posljednji cilj i vječnost postali svojevrсни psihološki teret, koji je beskoristan.⁹⁵ Zadaća Crkve je paziti da ono što je primila bude u svako vrijeme i na svakom mjestu svjetlo Krista čiji je ona sakrament. Ta je skrb navodi da o nekom otajstvu formulira, u nekom povijesnom času, svoje promatranje, kontemplaciju, kako se nebi pokvario odnos njene djece s Bogom živim. Formulacije, koje Crkva iznosi nakon dugotrajnog proučavanja znače i početak novog promišljanja.⁹⁶ »Valja se truditi da se izrekne bolje ono što je već bilo rečeno, formulirati uvijek na bolji način, bez prekida s predajom. Trebamo ostati postojani, neslomljivi u očuvanju predaje, nauka i dogma Crkve.«⁹⁷ Crkva »mora zračiti isključivo Kristom, njegovom slavom i njegovom nadom. Crkva treba stalno produbljivati milost sakramenata, koji su očitovanje i naviještaj spasonosne prisutnosti Božje među nama. Jedino pod tim uvjetom Bog može dobiti svoje mjesto. Crkva naviješta riječ Božju i slavi sakramente u svijetu. Ona to mora činiti zaista velikodušno, istinski strogo, s poštovanjem punim milosrđa prema bijedi ljudi, koje ona ima dužnost voditi prema

⁹⁴ D.MORO, Crkveno zajedništvo – znak, zadaća i ekumenski izazov, u: *Bogoslovska smotra*, 72(2002.)4., 648.-649.

⁹⁵ Usp. R. SARAH – N. DIAT, *Bog il ništa*, 149.

⁹⁶ Usp. R. SARAH – N. DIAT, *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, 114.

⁹⁷ *Isto*, 115.

sjaju istine.«⁹⁸ Kada Crkva bude to istinski činila s punim žarom, može se reći da postaje autentičnom. »Autentičnost i svetost Crkve počinje ispitom savjesti i obraćenjem. Sve strukture i strukturalne reforme moraju se suočiti s pitanjem: Odsijeva li Isusova svjetlost odsijeva licu Crkve? Na koji način Crkva postaje transparentna za Isusovu poruku? Strukture Crkve nisu same sebi svrha, već su sredstvo koje služi cilju: ostvarenju njezina poslanja povjerenoga od Boga. Kršćanska svetost ima društvene implikacije jer je Isus „prošao zemljom čineći dobro“ (usp. Dj 10, 38). Zato Crkva ne može samo davati opće smjernice morala, vjere, istine, već mora živjeti kao kvasac, to jest drukčije, i sučeljavati se s duhom svijeta osobno, stilom života, laičkom svetošću. Koncilski dekret o misijskoj djelatnosti Crkve *Ad gentes*, navodi: »Crkva nije pravo utemeljena, ne živi punim životom niti je savršeni znak Krista među ljudima, ako s hijerarhijom ne postoji i ne djeluje laikat u pravom smislu. Bez djelatne prisutnosti laika evanđelje se ne može duboko utisnuti u duh, život i rad nekog naroda. Slično vremenima prvih kršćana kada se vjera prenosila primjerom, osobnim dijalogom, radosnim svjedočenjem, biti katolik u kulturi izbora znači prihvatiti kršćanstvo kao objekt izbora — i to izbora života koji ima svoje vlastitosti — jest ono što može prožimati svijet iznutra. Zbog toga su sveci istinski djelatnici inkulturacije Evanđelja u vlastitoj kulturi.«⁹⁹ Molitvu danas zamjenjuje aktivizam, djelatnu ljubav zamjenjujemo sa čistim ljudskim ponašanjem, liturgija se desakralizira, teologiju mjenjamo politikom. Boga promatramo kao čisto razumsku hipotezu, naglašava Sarah. Sveto Pismo nam je sve više kao profana knjiga, a sve manje Bogom nadahnuta riječ.¹⁰⁰

⁹⁸ R. SARAH – N. DIAT, *Bog ili ništa*, 149

⁹⁹ DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve »Ad gentes«, u: *ISTI, Dokumenti*, Zagreb, 2008. (=AG), br.21.

¹⁰⁰ Usp. R. SARAH – N. DIAT, *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, 104.-105.

4.3.1. Crkva budućnosti

Pravo pitanje danas je kako obnoviti Crkvu? Kako vratiti nazad u Crkvu one koji su se odmaknuli? Što Crkva budućnosti može učiniti za čovjeka budućnosti? Odgovor na to možemo potražiti u najnovijim crkvenim dokumentima. Apostolska pobudnica pape Franje *Evangelium gaudium* bavi se ponajprije životom Crkve koji vapi za obnovom i osvježenjem, i to s ciljem da bi njezino temeljno djelo i glavno poslanje, evangelizacija, u suvremenom svijetu postalo učinkovitije i plodnije, da bi se ponovno otkrila ljepota i radost evanđelja. I zato je potrebno podsjetiti na temeljni nauk o Crkvi, o njezinoj biti i naravi, o svrsi i poslanju, potrebno je posebno podsjetiti na duh i ozračje koje je Crkvi vlastito, na život koji mora biti poželjan, privlačan i poticajan.¹⁰¹ Biti Crkva, nastavlja papa Franjo, znači biti Božji narod, u skladu s velikim naumom Očeve ljubavi. Mi, kršćani, moramo biti kvasac u svijetu. To znači naviještati i nositi Božje spasenje u ovaj naš svijet, koji se često gubi i koji ima potrebu dobiti odgovore koji ohrabruju, koji daju nadu, koji daju novi polet na putu. Crkva mora biti mjesto besplatnog milosrđa, gdje se svi mogu osjećati prihvaćenima i voljenima, da im je oprošteno i da su potaknuti živjeti prema dobrom životu evanđelja.¹⁰² »Na zaključku biskupske sinode posvećene obitelji, pod naslovom *Pastoralni izazovi vezani uz obitelj u kontekstu evangelizacije*, papa zaključuje kako je Crkva „Crkva koja se ne boji jesti i piti s bludnicama i carinicima. Crkva čija su vrata širom otvorena da primi potrebite, raskajane, a ne samo pravedne ili one koji se smatraju savršenima. Crkva je to koja se ne stidi brata koji je pao i ne pravi se da ga ne vidi, već se štoviše osjeća gotovo dužnom podići ga i hrabriti da ponovno ustane i prati ga prema konačnom susretu s njezinim zaručnikom u nebeskom Jeruzalemu.“¹⁰³ Mladi danas traže Crkvu koja više sluša, koja neprestano ne osuđuje svijet. Ne žele vidjeti Crkvu koja je tiha i boji se govoriti, ali ni Crkvu koja opsesivno diže glas oko određenih tema. Vjerodostojnost u očima mladih ljudi danas nalazi se u poniznosti i slušanju. Crkva koja je vječito u obrambenom stavu, koja zaboravlja poniznost, koja prestaje slušati, koja ne dopušta dijalog, gubi mladost.¹⁰⁴

¹⁰¹ Usp. FRANJO, Apostolska pobudnica *Evangelii Gaudium*, Zagreb, 2013., (=EG), br.26

¹⁰² Usp. *Isto*, br. 114

¹⁰³ A.TAMARUT, Crkva u nauku pape Franje, u: *Bogoslovska smotra*, 87(2017.) 1, 71.-72.

¹⁰⁴ Usp. EG, br.41

U temelju krize Crkve danas je odmak od križa, od slušanja i traženja Boga, ali i zatvorenosti u samu sebe. Papa Franjo potencira da Crkva današnjice mora više ići sa narodom, a ne ispred ili iza njega. Crkva mora biti ona koja jednoglasno, jasno i smjelo govori i iznosi svoj nauk, ne osuđujući druge, ali ni ne povlačeći se pred argumentima drugih. Ići sa svim vjernicima zajedno, ne biti nikome zatvoren. Prihvaćati sve sa blagošću i poštovanjem.

ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu nastojali smo prikazati presjek krize koja potresa Crkvu u 21. stoljeću. Radi se o krizi vjere, tišine, svećeništva i Crkve. U prvom dijelu svakog poglavlja prikazana je sama kriza, dok je drugi dio posvećen mogućim načinima kako izaći iz krize.

U prvom poglavlju radi se o krizi vjere. Kriza vjere očituje se u jačanju ateizma i agnosticizma. Moderni čovjek naviknut je kako nema autoritet iznad sebe. Stoga on traži načina kako postati sam sebi gospodar, bez „nepotrebnih“ zabrana i ograničenja. To pokušava postići sa ateističkim pristupom. Izbaciti Boga iz svoga života. Ne treba mu Bog koji će mu biti Bog koji nešto zabranjuje, ograničava. Bog je dobar samo kada nešto treba, ali kada se radi o nekoj zabrani, onda On nije potreban. Čovjeku je potreban bog kojega vidi i osjeti. Njega nalazi u materijalnome. Tehnički napredak i ekonomski uspjeh je čovjeku današnjice bog. Zbog toga se čovjek otuđuje i od Boga i od drugog čovjeka. On traži materijalni uspjeh, bogatstvo i napredak, a u tome mu Bog i ostali ljudi smetaju. Udaljavanjem od Boga, čovjek sve manje razumije i Boga, ali i sebe. Stoga sve više postavlja pitanje smisla križa u vlastitom životu. Patnja i križ su sve manje razumljivi suvremenom čovjeku, pa i vjerniku jer je danas svatko naviknut na udobnost. Križ, međutim, nije udobnost i lagodnost. Kao rješenje različiti autori nude povratak na izvore te obraćenje čovjeka i okretanje ka križu Kristovu koji je u centru kršćanske vjere. Molitva, liturgija, sakramenti i meditacija nad Svetim pismom imaju snagu obnoviti vjeru i odnos s Bogom koji je narušen.

U drugom poglavlju radi se o krizi tišine. Nastavno na krizu vjere, i kriza tišine je povezana sa današnjim modernim načinom života. Užurbanost i buka svijeta pogađaju današnjeg čovjeka, pa i Crkvu kao instituciju. U Crkvi, posebno u liturgiji, tišine ima sve manje. Izgubio se osjećaj za sveto, za bivanje pred Gospodinom kao Marija. Sveta misa se ponekad slavi samo da se „odradi“, izgubio se osjećaj za misterij i otajstvenost liturgijskih slavlja. Mogućnosti koje su donesene kao rješenja za izlazak iz ove krize tišine jesu u povratku sebi, Pismu, Bogu. Čovjek nije naučio stati, usporiti. Povući se u sebe, što je potrebno kako bi ušao u odnos s Bogom. Autori koje smo navodili u radu ističu primjere Mojsija, Ilije, Ivana Krstitelja, pa i Isusa, koji su se prije svog službenog djelovanja povlačili u osamu, u pustinju. Također, papa Benedikt XVI. vidi prostor za šutnju u liturgiji iza homilije i iza pričesti.

Kriza svećeništva je kriza koja se ogleda u molitvi, liturgijskom stavu i odnosu prema celibatu. Svećenik danas nije nimalo isključen iz zbivanja u svijetu. Ako se on prilagodi svijetu, svijet će ga uvući u svoj užurbani način života. U tom stilu života svećenik je u opasnosti zaboraviti moliti, gubi liturgijski žar i sve manje je znak Krista u ovome svijetu. Temelj za izlazak iz krize je početi opet moliti istim onim žarom kojim je i prije molio. Ali ne samo moliti riječima, nego i šutnjom. I ne moliti samo za sebe, nego i za one kojima je poslan. Življenje sakramenata, poglavito euharistije, obnavlja u svećeniku onu svijest da je on *alter Christus* i da djeluje *in persona Christi*. Sama ta sintagma, koju bi si svaki svećenik trebao posvješćivati, trebala bi mu biti dovoljna da se izdigne iz krize u kojoj se nalazi.

Kriza Crkve ne može se rastaviti od krize Boga. Zaborav Boga danas je vrlo uočljiv. To se može u Crkvi očitovati djelomično i kroz krizu teologije i učiteljstva. Relativizam je doveo do toga da nauk više nije nedodirljiv, a subjektivizam do toga da teolog ima pravo na mišljenje, makar ono bilo i u suprotnosti sa naučavanjem Crkve. Kako izaći iz krize? Svećenici i cijela Crkva trebaju posvijestiti kako su pozvani pratiti znakove vremena i prilagođavati se vremenu u kojem se nalaze, ali pritom nipošto ne gubeći svoj identitet niti iskrivljavajući apostolski i crkveni nauk. Učiteljstvo se treba truditi prilagoditi i objasniti crkveni nauk današnjemu čovjeku, ali ga nipošto ne mijenjati ili izvrtati. Zadaća učiteljstva i teologa jest čuvati polog vjere i crkveni nauk, vjerno ga prenositi, te ga na razumljiv i jasan način protumačiti suvremenom vjerniku.

LITERATURA

- BENEDIKT XVI., *Duh liturgije*, Split, 2015.
- BENEDIKT XVI., *Misli o svećeništvu*, Zagreb, 2009.
- CRNČEVIĆ, A. – ŠAŠKO, I., *Na vrelu liturgije*, Zagreb, 2009.
- DEVČIĆ, I., Vjera i nevjera danas, u: *Riječki teološki časopis*, 41 (2013.) 1, 37. – 56.
- DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve »Ad gentes«, u: ISTI, *Dokumenti*, Zagreb, 2008.
- DRUGI VATIKANSKI SABOR, Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu »Gaudium et spes«, u: ISTI, *Dokumenti*, Zagreb, 2008.
- DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dogmatska konstitucija o Crkvi »Lumen Gentium«, u: ISTI, *Dokumenti*, Zagreb, 2008.
- DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dekret o službi i životu prezbitera »Presbyterorum Ordinis«, u: ISTI, *Dokumenti*, Zagreb, 2008.
- FRANJO, *Gaudete et exsultate, Apostolska pobudnica Radujte se i kličite. O pozivu na svetost u suvremenom svijetu*, Zagreb, 2018.
- FRANJO, *Evangelii Gaudium. Apostolska pobudnica o radosti evanđelja*, Zagreb, 2013.
- GJERGJI, L., *Svećenik – Kristov učenik*, Zagreb, 2016.
- IVAN PAVAO II., *Pastores dabo vobis*, Zagreb, 1995.
- IVAN PAVAO II., *Pisma svećenicima*, Split, 2010.
- KONGREGACIJA ZA KLER, *Dekret o službi i životu prezbitera*, Zagreb, 2013.
- KONGREGACIJA ZA KLER, *Prezbiter – navjesticatelj riječi, služitelj sakramenata i voditelj zajednice kršćanskoga trećeg tisućljeća*, Zagreb, 1999.
- KOŠČAK, S., Kenoza križa – forma i sadržaj svjedočanstva suvremenih Kristovih svjedoka. Promišljanja na tragu H.U von Balthasara, u: *Diacovensia*, 25 (2017.) 4., 617. – 637.
- MORO, D., Crkveno zajedništvo – znak, zadaća i ekumenski izazov, u: *Bogoslovska smotra*, 72 (2002.) 4., 635. – 654.
- PAVAO VI., *Sacerdotalis caelibatus*, Zagreb, 1967.
- PEHAR, M., Sumnja, pitanje i paradoks unutar kršćanske vjere, u: *Služba Božja* 53 (2013.) 1., 23. – 46.
- RAGUŽ, I., *Šutnja - molitva – dokolica*, Zagreb, 2018.
- SARAH, R. – DIAT, N., *Bog ili ništa. Razgovor o vjeri*, Zagreb, 2017.
- SARAH, R. – DIAT, N., *Snaga tišine. Protiv diktature buke*, Zagreb, 2019.

SARAH, R. – DIAT, N., *Zamalo će večer i dan je na izmaku*, Zagreb, 2019.

ŠPEHAR, M., Svećenik između Evanđelja i izazova suvremenosti od apologetike prema antropologiji, u: *Bogoslovska smotra*, 67 (1997.), 2-3., 269.- 291.

TAMARUT, A., Crkva u nauku pape Franje, u: *Bogoslovska smotra*, 87 (2017.) 1., 59. – 78.

TEOLOŠKI RIJEČNIK, Đakovo, 2009.

VUKOVIĆ, D., *Pogled odozdo na svećeništvo*, Đakovo, 2020.

VUKOVIĆ, D., Problem odnosa vjere i iskustva u teologiji Waltera Kaspera, u: *Diacovensia* 21 (2013.) 2., 15. – 37.

VUKOVIĆ, D., Svećenik i radost – od iskustva do navještaja evanđelja, u: *Diacovensia*, 22 (2014.) 4., 497. – 513.

SADRŽAJ

SAŽETAK	2
SUMMARY	3
UVOD	4
1.KRIZA VJERE	5
1.1.Uzroci krize vjere.....	5
1.1.1.Ateizam	5
1.1.2.Gubitak povezanosti s Nadnaravnim.....	6
1.1.3.Smisao križa i patnje danas	7
1.2.Moguće rješenje krize	8
2.KRIZA TIŠINE I ŠUTNJE	10
2.1. Uzroci krize tišine	10
2.1.1. Biblijski pogled na šutnju i tišinu.....	10
2.2. Moguća rješenja	12
2.2.1. Odlazak u pustinju.....	12
2.2.2. Više prostora šutnji u liturgiji	13
2.2.3. Šutnja u životu svećenika.....	14
3.KRIZA SVEĆENIŠTVA	16
3.1.Uzroci krize svećeništva	16
3.1.1.Gubitak identiteta svećenika	16
3.1.2. Nedostatak molitve.....	17
3.1.3. Pitanje celibata	20
3.2.Moguća rješenja krize	21
3.2.1.Molitva	21
3.2.2.Življenje sakramenata	22
3.2.3.Celibat kao znak.....	22
4. KRIZA CRKVE.....	25
4.1. Uzroci krize Crkve	25
4.1.1. Kriza Crkve kao kriza Boga	25
4.1.2. Kriza učiteljstva	26
4.1.3. Relativizam	26
4.1.4. Gnosticizam i pelagijanizam	27
4.2. Mogućnosti izlaska iz krize.....	28

4.3.1. Crkva budućnosti	30
ZAKLJUČAK	32
LITERATURA.....	34
SADRŽAJ.....	36